

Bartosz Kaczmarek

Uniwersytet Wrocławski · University of Wrocław

 <https://orcid.org/0000-0002-5221-9317>

HISTORIA MAFII AMERYKAŃSKIEJ OKIEM AGENTÓW FEDERALNYCH – SEKCJA AMERYKAŃSKA *THE MAFIA MONOGRAPH*

SUMMARY

History of the American Mafia through the eyes of the federal agents – American section of *the Mafia Monograph*

The article presents a translation and analysis of some selected parts of a document created by the Federal Bureau of Investigation detailing the history of the growth of the Mafia in the United States. It aims to present a perspective of federal agents and to compare it with the sources that are available to us today.

KEYWORDS: Federal Bureau of Investigation, the American Mafia, organized crime, law enforcement, *the Mafia Monograph*.

STRESZCZENIE

Artykuł przedstawia tłumaczenie i analizę fragmentów dokumentu sporządzonego przez Federalne Biuro Śledcze, dotyczącego historii rozwoju mafii na terenie Stanów Zjednoczonych. Jego celem jest przedstawienie perspektywy spojrzenia agentów federalnych i porównanie jej z dostępnym współcześnie stanem wiedzy.

SŁOWA KLUCZOWE: Federalne Biuro Śledcze, mafia amerykańska, przestępczość zorganizowana, służby porządkowe, *the Mafia Monograph*

Mafia stanowi przykład grupy przestępczej, która trwale zakorzeniła się w ludzkiej świadomości. Ta tajemnicza organizacja, wywodząca się z południa Włoch, od lat fascynowała nie tylko różnego typu twórców, ale również całe rzesze odbiorców różnorodnego rodzaju dóbr kultury¹. Nawet samo określenie „mafia” weszło na stałe do potocznego języka i straciło swoje pierwotne powiązanie z Sycylią, w obecnych czasach ulegając uogólnieniu do miana „organizacji przestępczej mającej powiązania z władzami i policją”². Organizacja ta stała się także przedmiotem zainteresowania wielu historyków na całym świecie, szczególnie zaś włoskich i amerykańskich³. Jednak mimo istniejącego zainteresowania tematem przestępczości zorganizowanej, historia mafii (czy to sycylijskiej czy amerykańskiej) wciąż stanowi temat, który nie jest zbyt często poruszany na gruncie polskiej historiografii⁴. Badania historyków dotyczyły nie tylko samego pochodzenia tej organizacji, metod jej działania, związków pomiędzy jej przywódcami i elitami politycznymi krajów, w których działała, ale także dziejów walki, którą podejmowały z nią służby porządkowe i wymiar sprawiedliwości. Celem tego artykułu jest nie tylko krótkie przedstawienie zarysu historii mafii amerykańskiej, ale także zbadanie określonej perspektywy – agentów amerykańskiego Federalnego Biura Śledczego – dotyczącej tego zagadnienia, za pośrednictwem fragmentów sekcji amerykańskiej *the Mafia Monograph*⁵, dokumentu sporządzonego w lipcu 1958 r.

¹ Mafia cieszy się ogromną popularnością wśród twórców i nie sposób wymienić wszystkich tych dzieł, które powstały na jej temat. Ograniczę się zatem do wspomnienia o kilku przykładach: powieści *Ojciec Chrzestny* Mario Puzo z 1969 r., jej trzyczęściowej filmowej adaptacji w reżyserii Francisa Forda Coppola (filmy z lat 1972, 1974 i 1990), a także popularnym amerykańskim serialu *Rodzina Soprano*, emitowanym w Polsce w latach 2000–2007. Szerzej o tym, jak mafia przedstawiana jest w kulturze, *vide*: R.M. Dainotto, *The Mafia: A Cultural History*, Londyn 2018.

² Cytowana definicja słowa „mafia” w: *Słownik Języka Polskiego PWN*, wersja online: <https://sjp.pwn.pl/sjp/mafia;2566586.html> (dostęp: 5.07.2023).

³ Dla przykładu, w przypadku mafii sycylijskiej, *vide*: S. Lupo, *History of the Mafia*, Nowy Jork 2011; J. Dickie, *Cosa Nostra: A History of the Sicilian Mafia*, Gordonsville 2014. Z kolei o mafii amerykańskiej np. *vide*: T. Reppetto, *American Mafia: A History of its Rise to Power*, Nowy Jork 2016; S. Raab, *Five Families: The Rise, Decline and Resurgence of America's Most Powerful Mafia Empires*, Nowy Jork 2013.

⁴ Działania na polu popularyzacji tego tematu wśród polskich czytelników prowadził Tomasz Bielecki, *vide*: T. Bielecki, *Krótką historia mafii sycylijskiej*, Gliwice 2018. Zagadnienia dotyczące historii mafii sycylijskiej, amerykańskiej oraz zwalczania tychże przez służby porządkowe poruszyłem także w pracy licencjackiej: B. Kaczmarek, *Historia mafii amerykańskiej w świetle the Mafia Monograph*, Wrocław 2019, s. 29–30, 32–33, 35–37, 39–41, 43–46, 55–56.

⁵ Krótko o samym *the Mafia Monograph* i jego znaczeniu w: D.M.P. McCarthy, *An Economic History of Organized Crime: A National and Transnational Approach*, Hoboken 2015, s. 103.

The Mafia Monograph – okoliczności powstania dokumentu

Amerykański wymiar sprawiedliwości zmagał się z mafią niemal od początków jej funkcjonowania na terenie Stanów Zjednoczonych. Walka ta toczyła się ze zmiennym szczęściem, ale służby porządkowe odnosiły w niej także sukcesy, by wspomnieć tylko działalność Josepha Petrosino⁶ czy specjalnego prokuratora Thomasa Edmunda Dewey'a⁷. Jednak działania te, ze względu na charakter samej mafii, jak i zmiany, które zaszły w jej strukturze za sprawą modernizacji przeprowadzonej przez Charlesa „Lucky’ego” Luciano⁸, były niewystarczające. Dla podjęcia skutecznej walki z tym typem przestępczości zorganizowanej, istotnymi były dwa czynniki – osiągnięcie przez temat mafii dostatecznego rozgłosu oraz impuls dla władz federalnych, by podjąć zdecydowane działania przeciwko najbardziej wpływowym gangsterom. Zmiany w tym zakresie przyniosły dopiero lata pięćdziesiąte XX w., gdy doszło do dwóch istotnych wydarzeń, które ostatecznie pchnęły Federalne Biuro Śledcze do gruntownego zbadania tematu mafii amerykańskiej. Na tę zmianę postawy agencji federalnej wpłynęły ustalenia komisji senackiej Kefauvera oraz aresztowanie wielu najistotniejszych gangsterów tamtego okresu uczestniczących w konferencji w Apalachin.

Specjalna komisja senacka, której celem było zbadanie aktywności związanych z hazardem i przestępczością zorganizowaną, została powołana w 1950 r., a na jej czele stanął senator Estes Kefauver⁹. Jej głównym zadaniem było zbadanie zagadnienia przestępczości zorganizowanej w odniesieniu do handlu międzystanowego, a w tym celu jej członkowie przeprowadzili szereg przesłuchań o publicznym charakterze w czternastu miastach, a zeznania przed komisją złożyło ponad sześćuset świadków¹⁰. Wśród nich znaleźli się także przywódcy mafijni, jak Vito Genovese, Albert Anastasia czy Frank Costello. Większość z nich odmówiła składania wyjaśnień przed komisją, ale Costello, licząc na to, iż w ten sposób utrwali swój fasadowy wizerunek uczciwego biznesmena, zgodził się odpowiedzieć na pytania senatorów. Samo przesłuchanie nie przebiegło dla mafijnego przywódcy pomyślnie, utrwalono jego nerwowe ruchy i wymijające odpowiedzi, przez co osiągnął on skutek odwrotny od zamierzonego. Przesłuchania przeprowadzane przez senacką komisję były transmitowane przez największe stacje telewizyjne w Stanach Zjednoczonych,

⁶ Krótka nota biograficzna i odniesienie do działalności przeciwko mafii w: C. Sifakis, *The Mafia Encyclopedia*, Nowy Jork 2006, s. 356.

⁷ Krótka nota biograficzna i odniesienie do działalności przeciwko mafii w: *ibidem*, s. 145–147.

⁸ Krótko o samym Luciano i wspomnianym procesie modernizacji w: *ibidem*, s. 278–281.

⁹ O sylwetce senatora w: *ibidem*, s. 240–241.

¹⁰ O działalności komisji: S. Raab, *op. cit.*, s. 124–136.

wypowiedź Costello i jego wiarygodność mogli zatem ocenić przeciętni Amerykanie¹¹. Ustalenia komisji Kefauvera ostatecznie potwierdziły fakt istnienia na terenie Stanów Zjednoczonych przestępczości zorganizowanej na ogólnokrajową skalę, a telewizyjna transmisja przesłuchań rozbudziła zainteresowanie tym tematem wśród opinii publicznej¹². Wciąż jednak brakowało ostatecznego impulsu, który mógłby zmobilizować Federalne Biuro Śledcze do pojęcia zdecydowanych działań. Stało się nim spotkanie z 14 listopada 1957 r., do którego doszło w miejscowości Apalachin, na terenie stanu Nowy Jork.

Lata pięćdziesiąte XX w. przyniosły także wiele zmian w strukturze samej mafii amerykańskiej, zwłaszcza w sferze personalnej. Najdobitniejszym tego przykładem było zamordowanie Alberta Anastasii, jednego z wpływowych przywódców mafijnych z Nowego Jorku, pod koniec października 1957 r. By uporządkować sprawy wewnątrz samej organizacji, podjęto decyzję o przeprowadzeniu swego rodzaju konferencji, w której uczestniczyć mieli najbardziej wpływowi członkowie mafii amerykańskiej. Do ich spotkania doszło 14 listopada 1957 r. w miejscowości Apalachin w stanie Nowy Jork, w rezydencji jednego z mafiozów, Josepha Barbary. Być może to wydarzenie przeszłoby bez echa i nie miało znaczenia dla zmagania amerykańskich służb porządkowych z mafią, jednak przybycie tak wielu gości, którzy nie kryli się wcale ze swoim bogactwem, zwróciło uwagę policji stanowej. Kiedy zebrani w posiadłości gangsterzy dowiedzieli się o tym, iż stanowi policjanci rozstawili blokadę na pobliskiej drodze, przestępcy wpadli w panikę i próbowali uciekać, w większości wpadając w ręce przedstawicieli służb porządkowych. Tamtego dnia aresztowano 61 mężczyzn, wśród nich także wielu wpływowych mafijnych przywódców. Duża część z zatrzymanych nie potrafiła udzielić przekonujących wyjaśnień dotyczących powodu tak tłumnego zgromadzenia w Apalachin, co dodatkowo zwiększało przekonanie o tym, iż spotkanie to dotyczyło nielegalnych interesów¹³. W wyniku wydarzeń w Apalachin, Federalne Biuro Śledcze uzyskało niezbity dowód na istnienie mafii na terenie Stanów Zjednoczonych¹⁴. Od agencji federalnej wymagano podjęcia określonych działań i ich rezultatem było powstanie dokumentu znanego jako *the Mafia Monograph*.

¹¹ B. Kaczmarek, *op. cit.*, s. 55–56.

¹² O samej komisji i konsekwencjach jej odkryć w: T. Reppetto, *American Mafia...*, s. 303–325.

¹³ Szczegółowy opis przebiegu konferencji w Apalachin oraz jej konsekwencji w: T. Reppetto, *Bringing Down The Mob: The War Against the American Mafia*, Nowy Jork 2006, s. 21–39.

¹⁴ W czasach poprzedzających konferencję w Apalachin, wielu agentów federalnych było sceptycznie nastawionych względem teorii o istnieniu ogólnokrajowej zorganizowanej grupy przestępczej, zaliczał się do nich również J. Edgar Hoover, *vide*: T. Reppetto, *American Mafia...*, s. 222–242.

Działania policji stanowej w Apalachin sprawiły, iż Federalne Biuro Śledcze musiało nie tylko zweryfikować swoje stanowisko dotyczące przestępczości zorganizowanej na terenie Stanów Zjednoczonych, ale także zintensyfikować starania w zakresie zbierania informacji na temat mafii i jej członków. Pierwsze próby w tym względzie opierały się o przesłuchania i ściganie tych, którzy zostali zatrzymani w Apalachin. Równolegle uruchomiono także *Top Hoodlum Program*, wedle którego każde z biur terenowych Federalnego Biura Śledczego miało sporządzić listę najbardziej wpływowych gangsterów w swoim regionie. Jednak najbardziej odpowiedzialne zadanie powierzono Williamowi C. Sullivanowi, który miał sporządzić, na użytek agencji i jej pracowników, ekspertyzę dotyczącą mafii – jej historii, pochodzenia, cech charakterystycznych i aktywności na terenie Stanów Zjednoczonych. Rezultatem jego pracy będzie dokument znany jako *the Mafia Monograph*, sporządzony w lipcu 1958 r.¹⁵

The Mafia Monograph to liczący 285 stron¹⁶ dokument, podzielony na dwie zasadnicze części, z których jedna dotyczy mafii na terenie Sycylii i Włoch, druga zaś rozwoju i działalności tej organizacji na terenie Stanów Zjednoczonych. Zawiera on w sobie charakterystykę tego typu przestępczości zorganizowanej, stara się przedstawić teorie dotyczące jej pochodzenia, a także nakreśla różnego rodzaju sposoby działania, które stosują jej członkowie i przywódcy. Dokument opiera się o różnorodne źródła, między innymi ustalenia komisji senackiej Kefauvera czy informacje zebrane przez informatorów Federalnego Biura Śledczego. Jego autorzy zaprezentowane w nim tezy poparli licznymi przykładami, odnoszącymi się do działalności znanych mafiozów i udokumentowanych przypadków różnych przestępstw popełnianych przez członków mafii. Chociaż *the Mafia Monograph* powstał na użytek agencji federalnej i jego głównym celem było zapewnienie jej przedstawicielom podstawowej wiedzy o organizacji przestępczej, którą mieli oni zwalczać, stanowi ciekawe źródło wiedzy o mafii włoskiej i amerykańskiej. Dokument ten nie doczekał się polskiego przekładu i nie jest dobrze znany polskiej historiografii. Celem tego artykułu jest przedstawienie fragmentów sekcji amerykańskiej *the Mafia Monograph* i skonfrontowanie ich z dzisiejszym stanem wiedzy o historii mafii amerykańskiej.

¹⁵ O działaniach podejmowanych przez Federalne Biuro Śledcze w latach 1957–1958 szczegółowo w: M. Newton, *The Mafia at Apalachin, 1957*, Jefferson 2012, s. 115–143.

¹⁶ Liczba ta odnosi się do wersji zamieszczonej na stronie Federalnego Biura Śledczego, w której dokument podzielono na cztery części. (<https://vault.fbi.gov/Mafia%20Monograph>, dostęp: 5.07.2023).

Historia mafii amerykańskiej okiem agentów federalnych – analiza wybranych fragmentów sekcji amerykańskiej *the Mafia Monograph*

Historii mafii amerykańskiej poświęcone są dwa rozdziały sekcji amerykańskiej *the Mafia Monograph*, III i IV, które dotyczą jej wczesnej historii oraz rozwoju i modernizacji w czasie prohibicji. Pierwsze poruszane przez autorów dokumentu zagadnienie dotyczy procesu przeszczerpienia struktur mafii sycylijskiej na grunt amerykański. Piszą oni:

Stany Zjednoczone stały się ziemią obiecaną dla setek tysięcy Sycylijczyków i Włochów w II połowie XIX wieku i pierwszych dekadach XX wieku. Warunki społeczne, gospodarcze i polityczne we Włoszech, a zwłaszcza na Sycylii, stały się niemożliwe do zniesienia dla licznych przedstawicieli biedniejszych klas społecznych, co przełożyło się na podejmowaną przez wielu z nich decyzję o migracji na zachód, do Nowego Świata, w poszukiwaniu lepszego życia¹⁷.

Autorzy dokumentu słusznie wskazują na związek pomiędzy włoską imigracją, a procesem przeszczerpienia struktur mafijnych na grunt amerykański¹⁸. Włoscy imigranci pojawiali się na terenie Ameryki Północnej niemal od momentu jej odkrycia przez Krzysztofa Kolumba, były to jednak przypadki pojedyncze, głównie zaś odkrywcy i misjonarze¹⁹. O migracji na masową skalę w przypadku tej nacji mówić można dopiero w drugiej połowie XIX w., już po zjednoczeniu państwa włoskiego, gdy przez Atlantyk przeprawiać się zaczęły rodziny chłopskie z południa Półwyspu Apenińskiego, zwłaszcza zaś z Sycylii. Na przestrzeni lat 1870–1920, w poszukiwaniu lepszego życia przybyło do Stanów Zjednoczonych około cztery miliony Włochów²⁰. Znaczna część z nich osiedliła się w dużych miastach portowych, jak Boston, Nowy Jork czy Nowy Orlean. W większości byli to ludzie biedni, którzy nie posiadali odpowiednich kwalifikacji czy wykształcenia, nie znali także języka angielskiego. Te czynniki wpływały na fakt, iż imali się zwykle prostych prac

¹⁷ Federal Bureau of Investigation, *The Mafia Monograph: Section II*, Waszyngton 1958, s. 32. Przedstawione w artykule tłumaczenie fragmentów dokumentu jest autorskie. Opiera się o wersję udostępnioną przez Federalne Biuro Śledcze, konkretnie część trzecią, dostępną na stronie agencji: <https://vault.fbi.gov/Mafia%20Monograph> (dostęp: 5.07.2023).

¹⁸ O tym związku *vide*: S. Lupo, *The Two Mafias: A Transatlantic History, 1888–2008*, Nowy Jork 2015, s. 11–31; J. Dickie, *op. cit.*, s. 161–164.

¹⁹ O włoskich odkrywcach i pionierach oraz o początkach osadnictwa włoskiego w Ameryce Północnej, *vide*: L.J. Irozso, S. Mondello, *The Italian Americans: Third Edition*, Cambria Press, Youngstown 2006, s. 17–44.

²⁰ W sposób zwięzły o historii włoskiej imigracji do Stanów Zjednoczonych *vide*: F.N. Elmi, L.J. Gesualdi, L. Kuan, *The Italian Americans: A Multicultural View*, Lanham 2020, s. 9–17.

i często ciężkie warunki panujące w rodzinnych stronach zamieniali na niewiele lepsze realia dużych miast obcego kraju²¹. Sprzyjało to naturalnej tendencji do skupiania się przybyszów z Włoch w większe grupy i tworzenia własnych enklaw na terenie amerykańskich miast. Wśród całej rzeszy emigrantów znaleźli się także członkowie mafii²². Autorzy dokumentu zwracają uwagę przede wszystkim na jeden aspekt w odniesieniu do przestępców:

Stany Zjednoczone stanowiły naturalne schronienie dla wielu Sycylijczyków i Włochów zaangażowanych w mafijne przedsięwzięcia, których poszukiwała włoska policja. Szczególnie w latach dwudziestych XX wieku. Mussolini, w swoich staraniach by pozbyć się Mafii z Sycylii, sięgnął po wiele drastycznych środków, co spowodowało, że wielu Mafiozów opuściło wyspę i uciekło do Stanów Zjednoczonych. Niektórzy znaleźli się na terenie kraju nielegalnie, inni uzyskali wsparcie od Mafiozów, którzy już tutaj się znajdowali²³.

Możliwość uniknięcia odpowiedzialności za czyny popełnione we własnym kraju stanowić mogła dodatkową motywację dla członków mafii, by przeprowadzić się przez Atlantyk. Trzeba jednak rozgraniczyć w tym aspekcie początki masowej włoskiej imigracji i eksodus z lat dwudziestych XX w., który spowodowały zdecydowane działania Cesare Moriego, zaufanego człowieka Mussoliniego. Wspomniany mężczyzna został w 1925 r. mianowany prefektem Palermo i w imieniu faszystowskiego aparatu państwowego ruszył na wojnę przeciwko sycylijskiej mafii. Udzielone mu poparcie i zastosowane przez niego metody sprawiły, iż wielu prominentnych członków mafii zostało aresztowanych, a część z nich udała się na emigrację, dostając się na teren Stanów Zjednoczonych²⁴. Niezależnie od tego, w jaki sposób członkowie mafii sycylijskiej dostali się do Ameryki Północnej, ich punktem odniesienia pozostawała włoska diaspora:

Ze względu na powiększającą się populację Sycylijczyków i Włochów, Mafiozi przybywający do Ameryki znaleźli wiele dużych skupisk swoich rodaków, na których mogli żerować i które mogli wykorzystywać. Strach przed Mafią i ogólny

²¹ W sposób szczegółowy o włoskiej imigracji i warunkach, w jakich żyli przybywający do Ameryki vide: S. Zugarini, *Italians in America: The history of the Italian emigration to the U.S.A. and the Italian-American experience in movies and literature*, independently published, 2022, s. 14–30.

²² Przykład stanowić może tutaj rodzina Giuseppe Morello, vide: M. Dash, *The First Family, Terror, Extortion, Revenge, Murder, and the Birth of the American Mafia*, Nowy Jork, 2009, s. 53–61.

²³ Federal Bureau of Investigation, *op. cit.*, s. 32.

²⁴ O samym Morim i jego walce z mafią sycylijską szerzej w: J. Dickie, *op. cit.*, s. 148–159 i S. Raab, *op. cit.*, s. 31–32 oraz J. de Saint Victor, *Niewidzialna siła: mafia w społeczeństwach demokratycznych*, Wołowiec 2015, s. 113–117.

brak zaufania względem przedstawicieli służb porządkowych sprawiły, iż uczciwi i ciężko pracujący włoscy imigranci okazali się podatnym gruntem, na którym przeszczepieni Mafiozi mogli rozwijać swoją przestępczą działalność²⁵.

Stany Zjednoczone pozostawały dla członków mafii krajem obcym, w każdym niemal aspekcie różniącym się od ich rodzinnych Włoch. Członkowie tej organizacji, którzy chcieli przeszczepić jej struktury na grunt amerykański, musieli niejako dostosować się do całkiem odmiennych stosunków społecznych i gospodarczych, nauczyć się funkcjonować w innym systemie politycznym, a także swoje sposoby działania i metody przystosować do operowania na terenach ogromnych miast portowych. Jednak ze względu na charakter sycylijskiej i włoskiej migracji, której członkowie tworzyli zamknięte społeczności na terenie amerykańskich miast i kultywowali swoje tradycje, mafiozi byli w stanie znaleźć punkt zaczepienia²⁶. Proces przeszczepienia struktur mafijnych miał swój początek wśród skupisk sycylijskich i włoskich imigrantów i to właśnie oni stali się pierwszymi ofiarami działań mafii. Ten początkowy etap, autorzy *the Mafia Monograph* opisują na przykładzie incydentów w Nowym Orleanie oraz zjawiska przestępstw Czarnej Ręki. W przypadku Nowego Orleanu, autorzy dokumentu odnoszą się do zabójstwa komendanta policji tego miasta, Davida Hennesy'ego:

Do kilku incydentów, w które zamieszana była Mafia, doszło w tym mieście [Nowym Orleanie – B.K.] w latach dziewięćdziesiątych XIX wieku, z czego jeden doprowadził do krótkotrwałego zerwania stosunków dyplomatycznych pomiędzy Włochami i Stanami Zjednoczonymi. Epizod ten dotyczył linczu przeprowadzonego na grupie jedenastu Włochów zamieszanych w zabójstwo komendanta nowoorleańskiej policji Davida C. Hennesy'ego, prowadzącego wcześniej śledztwo dotyczące licznych i przypominających mafijne zabójstw i przedsięwzięć²⁷.

Nowy Orlean stanowił jedno z miast, do którego w drugiej połowie XIX w. licznie przybywali włoscy imigranci. We wspomnianym przez autorów dokumentu okresie, na jego terenie dochodziło do licznych zbrodni, a najsłynniejszą z nich było morderstwo komendanta policji, Davida C. Hennesy'ego. Został on postrzelony 15 października 1890 r. przez nieznaną sprawców, których jednak określili jako Włochów. W wyniku odniesionych obrażeń, mimo udzielenia mu pomocy,

²⁵ Federal Bureau of Investigation, *op. cit.*, s. 32.

²⁶ Zjawisko to, na przykładzie Nowego Jorku, w: D. Critchley, *The Origin of Organized Crime in America: The New York City Mafia, 1891–1931*, Nowy Jork 2010, s. 13–19.

²⁷ Federal Bureau of Investigation, *op. cit.*, s. 33.

wkrótce zmarł²⁸. W wyniku tego incydentu, doszło do aresztowań na masową skalę, wymierzonych w mieszkańców Nowego Orleanu włoskiego pochodzenia. Ostatecznie zatrzymano 19 mężczyzn, których oskarżono o bezpośredni udział lub asystowanie w morderstwie. Ze względu na popularność komendanta i jego bliską współpracę z burmistrzem miasta, Hennesy'ego określono jako *ofiary sycylijskiej zemsty*, co jeszcze bardziej podburzyło mieszkańców przeciwko ich włoskim sąsiadom²⁹.

W późniejszym procesie jedenastu Włochów dotyczącym morderstwa komendanta, przez dziesięć dni sprawdzano 800 potencjalnych kandydatów na przysięgłych, nim ostatecznie sporządzono odpowiednią listę. W marcu 1891 roku, ława przysięgłych wydała werdykt, uznając ośmiu mężczyzn za niewinnych, ale nie potrafiła dojść do porozumienia w odniesieniu do pozostałych trzech. Wszystkich Włochów ponownie skierowano do więzienia, gdzie mieli oczekiwać na kolejny akt oskarżenia.

Werdykt wywołał skrajne emocje wśród opinii publicznej. Dzień przed zakończeniem procesu, tłum wściekłych mieszkańców Nowego Orleanu wdarł się do więzienia, pochwyił oskarżonych i dwóch z nich powieszono, a dziewięciu zastrzelono. Rząd włoski wystosował protest w odniesieniu do samosądu, ale władze stanowe i lokalne nie podjęły żadnych działań przeciwko tłumowi, który go dokonał, mimo apelu ze strony amerykańskiego Sekretarza Stanu. Wobec tego, Włochy zerwały stosunki dyplomatyczne ze Stanami Zjednoczonymi w latach 1891–1892³⁰.

Wydarzenia w Nowym Orleanie do dnia dzisiejszego pozostają największym samosądem w historii Stanów Zjednoczonych. Ze względu na znaczenie tego incydentu i jego krótkotrwałe skutki, był on szeroko opisywany przez prasę amerykańską, która dodatkowo wielokrotnie w odniesieniu do sprawców używała określenia „mafia” niejako upowszechniając krzywdzący stereotyp włoskiego imigranta-przestępcy. Również autorzy *the Mafia Monograph* łączą morderstwo komendanta z działalnością mafii, jednak związek ten obecnie poddawany jest w wątpliwość³¹. Pozwala on jednak wnioskować o tym, jak Amerykanie nastawieni byli do włoskich imigrantów oraz o tym, jak postrzegano związek mafii ze środowiskiem imigranckim. Dalsza część dokumentu, dotycząca zjawiska przestępstw Czarnej Ręki, także dotyczy tego związku i jego postrzegania:

²⁸ T. Reppetto, *American Mafia...*, s. 13–30 oraz R. Gambino, *Vendetta: the story of the largest lynching in U.S. History*, Toronto 2000, s. 1–5.

²⁹ R. Gambino, *op. cit.*, s. 18–22.

³⁰ Federal Bureau of Investigation, *op. cit.*, s. 34.

³¹ T. Reppetto, *American Mafia...*, s. 30–33.

W okresie od 1900 do 1920 roku, Mafia często objawiała się za pośrednictwem tak zwanych przestępstw Czarnej Ręki, które rozprzestrzeniły się wśród wielu sycylijskich i włoskich społeczności. Według jednego ze źródeł, termin Czarna Ręka został ukuty przez dziennikarza, który opisywał przypadek powiązanego z wysadzeniem wymuszenia, gdzie włoskiej ofierze przekazano notkę z groźbami, na której odcisnięto w atramencie dłoń, jako znak rozpoznawczy.

Przestępstwa Czarnej Ręki, do których zaliczały się zastraszenie, terror, wymuszenie, porwanie i zabójstwo, były popełniane przez Mafiozów i innych włoskich kryminalistów, ze względnym sukcesem z uwagi na usposobienie sycylijskich i włoskich ofiar oraz ich wrodzony lęk dotyczący tych znajomych metod. Mafiozi, którzy popełniali przestępstwa Czarnej Ręki, działali na własną rękę, dwójkami bądź w małych grupach³².

W tych fragmentach zwraca uwagę przede wszystkim podkreślenie związku pomiędzy przestępstwami Czarnej Ręki, a środowiskiem włoskich imigrantów. Autorzy dokumentu przedstawiają samą metodę dotyczącą tego typu aktywności, a z tego względu, iż pokrywa się ona ze sposobem działania mafii, a do tego wielu mafiozów popełniało tego typu zbrodnie, uznają ją oni za istotną w odniesieniu do historii operowania tej organizacji na terenie Stanów Zjednoczonych³³. Ciekawym elementem opisu metody jest podjęcie przez autorów dokumentu próby przedstawienia pochodzenia terminu, którym ją określano³⁴. Zwraca to przede wszystkim uwagę na fakt, jak wielowątkowa była sporządzona przez Federalne Biuro Śledcze analiza, ale również dotyka wątku wpływu prasy amerykańskiej na upowszechnienie się stereotypów dotyczących włoskiej przestępczości. Szczególnie dotkliwym zjawisko Czarnej Ręki było dla mieszkańców Nowego Jorku³⁵, dlatego skupię się na tym mieście:

Na przełomie wieków, Nowy Jork posiadał najliczniejszą włoską społeczność spośród wszystkich amerykańskich miast, liczącą około 500 000 osób. Do 1908 roku, przestępstwa Czarnej Ręki w tym mieście, także te popełniane przez Mafiozów,

³² Federal Bureau of Investigation, *op. cit.*, s. 35.

³³ O samej metodzie na przykładzie sprawy porwania Williego Labarbera w: S. Talty, *Czarna Ręka: O początkach amerykańskiej mafii i o człowieku, który próbował ją powstrzymać*, Warszawa 2017, s. 9–18.

³⁴ Szerzej o pochodzeniu przestępstw Czarnej Ręki i samym tym pojęciu w: D. Meyers, E. Meyers Walker, *Ohio's Black Hand Syndicate: The Birth of Organized Crime in America*, Charleston 2018, s. 11–15.

³⁵ Warto jednak nadmienić, iż przestępstwa typu Czarnej Ręki występowały w wielu innych amerykańskich miastach, Sam *the Mafia Monograph* zawiera w sobie fragmenty poświęcone temu zjawisku na terenie Chicago, Kansas City czy Zachodniego Wybrzeża.

stały się tak liczne i notoryczne, że uważano je za najpoważniejsze spośród tych, do których dochodziło w amerykańskich miastach. Przybierały one formę wysadzenia w powietrze domów i sklepów, porywania dzieci i szantażu.

Wysadzanie sklepów i domów przez Mafiozów w ramach przestępstw Czarnej Ręki w Nowym Jorku było konsekwencją odmowy ofiar, w przypadku, gdy nie spełniły one żądań dotyczących przekazania pieniędzy lub wykonania innego rodzaju przysługi. W niektórych przypadkach, włoski sprzedawca, który się dorobił, otrzymywał rozkaz zapłacenia określonej sumy, jeśli chce dalej prowadzić interesy. W przypadku niespełnienia przez niego tego żądania, jego sklep bądź dom mogły zostać wysadzone bądź podpalone³⁶.

Nowy Jork, ze względu na liczną społeczność włoskich imigrantów, stanowił miasto niezwykle istotne w historii mafii amerykańskiej. Na początku XX w. stał się on także miejscem, w którym dochodziło do największej ilości przestępstw Czarnej Ręki³⁷. Szczególnie popularną metodą, stosowaną przez przestępców na terenie tego miasta, było wspomniane przez autorów dokumentu wysadzanie bądź podpalanie dobytku szantażowanej osoby. Zwłaszcza w pierwszej dekadzie XX w. dochodziło do wielu tego typu wydarzeń, które chętnie opisywała prasa nowojorska³⁸.

W 1909 roku, porucznik Giuseppe Petrosino, z nowojorskiego wydziału policji, który prowadził śledztwo dotyczące włoskich grup przestępczych, w tym także Mafiozów, wybrał się na Sycylię by zapoznać się z aktami około 1 000 włoskich przestępców i byłych więźniów, którzy w tamtym czasie działali na terenie Nowego Jorku. Petrosino został wciągnięty w zasadzkę i zamordowany na jednym z placów Palermo na Sycylii tego wieczora, w którym przybył do tego włoskiego miasta.

Morderstwo Petrosino zaniepokoiło wielu przedstawicieli służb porządkowych, ponieważ było oczywistym, iż wieści o wyprawie policjanta dotarły do Mafiozów na Sycylii przed jego przybyciem na wyspę. Został zamordowany w ramach zemsty, ze względu na jego starania dotyczące gromadzenia dowodów, które służyły jako podstawa do oskarżania i deportowania ich mafijnych towarzyszy ze Stanów Zjednoczonych.

Do I wojny światowej, przestępstwa Czarnej Ręki w Nowym Jorku zaczęły zniknąć dzięki dynamicznej akcji policyjnej dotyczącej aresztowania popełniających

³⁶ Federal Bureau of Investigation, *op. cit.*, s. 36.

³⁷ O tym, jak powszechne były przestępstwa typu Czarnej Ręki *vide*: S. Talty, *op. cit.*, s. 109–126. O początkach tego zjawiska w Nowym Jorku w: D. Meyers, E. Meyers Walker, *op. cit.*, s. 31–40.

³⁸ O tego typu przykładach szerzej w: D. Meyers, E. Meyers Walker, *op. cit.*, s. 40–48.

je przestępców, zapewnieniu świadkom odpowiedniej ochrony, a także gromadzeniu wystarczającego materiału dowodowego by skutecznie wnieść oskarżenie. Coraz większa liczba Włochów czuła się bezpiecznie, składając doniesienia na policję dotyczące przestępców stosujących metody Czarnej Ręki³⁹.

Przestępstwa Czarnej Ręki były przedsięwzięciem dość ryzykownym i nie przynoszącym wysokich profitów. Dodatkowo, służby porządkowe dość szybko przystosowały się do tego typu działalności, wypracowując metody, dzięki którym były w stanie skutecznie przeciwdziałać takim praktykom i je zwalczać. W Nowym Jorku, w 1904 r., powstał w strukturze tamtejszej policji specjalny wydział, składający się z policjantów włoskiego pochodzenia, którego zadaniem było podjęcie walki z przestępcami stosującymi metody Czarnej Ręki⁴⁰. Nie bez znaczenia pozostawała również działalność Josepha Petrosino, pierwszego w historii policji w Nowym Jorku detektywa włoskiego pochodzenia, o którego zamordowaniu na terenie Sycylii w 1909 r. wspominają autorzy dokumentu – stanowił on postać, która przyczyniła się w znacznej mierze do rozbicia wielu grup stosujących przestępstwa Czarnej Ręki na terenie Nowego Jorku⁴¹. Chociaż metody Czarnej Ręki pokrywały się niejednokrotnie z tymi stosowanymi przez mafię i wielu mafiozów dokonywało tego typu przestępstw, a ich ofiarami padali włoscy imigranci, nie było to zjawisko całkowicie ograniczone tylko do przestępców włoskiego pochodzenia. Dalsza część dokumentu dotyczy okresu, w którym mafia na terenie Stanów Zjednoczonych zyskała ogromne wpływy, a zatem czasów prohibicji:

Kiedy wprowadzono w 1920 roku 18 poprawkę do konstytucji Stanów Zjednoczonych, działalność Mafii pozostawała wciąż względnie ograniczona. Nadejście okresu prohibicji sprawiło, iż Mafia się urzeczywistniła. Mafiozi, którzy dotąd byli zaangażowani w stosowanie metod Czarnej Ręki, jak zastraszenie, wymuszenie, porwanie i zabójstwo, zorientowali się, iż prohibicja idealnie pasuje do ich typu przestępczości. Na początku suchego okresu, Mafiozi działali samodzielnie lub w małych grupach, jednak w momencie zniesienia prohibicji istniały już duże i zorganizowane mafijne gangi, z których wiele współpracowało z innymi tego typu grupami spoza zajmowanych przez siebie obszarów⁴².

³⁹ Federal Bureau of Investigation, *op. cit.*, s. 37–38.

⁴⁰ O samej Czarnej Ręce i wspomnianym wydziale w nowojorskiej policji szerzej w: A.P. Mele, *The Italian Squad: How the NYPD Took Down the Black Hand Extortion Racket*, Jefferson 2020, s. 19–51. O działaniach Josepha Petrosino w powiązaniu do wspomnianego wydziału w: S. Talty, *op. cit.*, s. 70–96.

⁴¹ O okolicznościach śmierci Petrosino w: S. Talty, *op. cit.*, s. 211–239.

⁴² Federal Bureau of Investigation, *op. cit.*, s. 42.

Okres prohibicji to lata kluczowe dla wykształcenia się mafii amerykańskiej. Nie sposób jednak omawiać tego zagadnienia w kontekście przestępczości zorganizowanej, bez prześledzenia początków ruchu na rzecz wstrzemięźliwości od alkoholu i odpowiedzi na pytanie, dlaczego doszło w Stanach Zjednoczonych do wprowadzenia 18 poprawki do konstytucji tego kraju. Wspomniany ruch w Ameryce Północnej istniał jeszcze na długo przed powstaniem państwa amerykańskiego, czerpiąc z tradycji dawnych kolonistów⁴³, potępienie nadmiernego spożycia alkoholu istotne było zwłaszcza w społeczności purytańskiej⁴⁴. W latach rewolucji amerykańskiej, ze względu na zmiany ekonomiczne, wzrosło również spożycie alkoholu⁴⁵. Pod koniec wieku XVIII – poprzez działalność edukacyjną doktora Benjamina Rusha⁴⁶ – doszło także do powstania pierwszego stowarzyszenia postulującego wstrzemięźliwość w spożywaniu alkoholu. Jednak okres dynamicznego rozwoju ruchu na rzecz wstrzemięźliwości w Stanach Zjednoczonych przypadł na wiek XIX⁴⁷, gdy powstały pierwsze organizacje obejmujące swoim zasięgiem obszar całego kraju, jak *American Temperance Union*, *Women's Christian Temperance Union* czy *Anti-Saloon League*, które wysuwać będą hasła całkowitego zakazu spożycia alkoholu⁴⁸. Największy swój sukces ruch ten, u którego podstawy znajdować się miała reforma społeczna, odniesie dwa lata po zakończeniu I wojny światowej, wraz z wejściem w życie 17 stycznia 1920 r. *Volstead Act*⁴⁹, przepisów ostatecznie formalizujących wprowadzenie w Stanach Zjednoczonych prohibicji. Chociaż ustawa ta miała ograniczyć zjawisko szkodliwe społecznie, doprowadziła do wzmocnienia wielu organizacji przestępczych, wśród nich także mafii⁵⁰. Autorzy dokumentu zwracają na to uwagę w jego dalszej części:

Bogactwo i wpływy, które Mafia uzyskała przed 1920 rokiem, w porównaniu do tych, jakie udało jej się zgromadzić do czasu zniesienia prohibicji, wydają się mało znaczące i nieistotne. Dla Mafiozów, wytwarzanie i sprzedaż nielegalnego alkoholu stanowiło sposób na rozpoczęcie przestępczej kariery. Szantaż związany z nielegalną produkcją alkoholu zapewniał ogromne profity. Jeden z przywódców pewnego gangu miał w zwyczaju zwracać się do Włochów prowadzących

⁴³ J.A. Funderburg, *Bootleggers and Beerbarons of Prohibition Era*, Jefferson 2014, s. 4.

⁴⁴ L. Slavicek, *The Prohibition Era*, Nowy Jork 2009, s. 6–8.

⁴⁵ *Ibidem*, s. 8–10.

⁴⁶ O działalności doktora Rusha w: *ibidem*, s. 10–12.

⁴⁷ O prowadzonej w XIX w. walce o wprowadzenie zakazu spożywania alkoholu w sposób szczegółowy w: D. Okrent, *Last Call: The Rise and Fall of Prohibition*, Nowy Jork 2011, s. 5–53 oraz E. Behr, *Prohibition: Thirteen Years That Changed America*, Nowy Jork 2011, s. 21–45.

⁴⁸ L. Slavicek, *op. cit.*, s. 13–19.

⁴⁹ O samej ustawie w: J.A. Funderburg, *op. cit.*, s. 11–13.

⁵⁰ J. Dickie, *op. cit.*, s. 176–177.

nielegalne destylarnie, żądając od nich przekazywania mu części wytwarzanego przez nich alkoholu. Przywódca ten dodatkowo zarządził, iż destylarnie te powinny być obsługiwane przez określoną liczbę jego własnych ludzi, od których wynagrodzeń będzie on pobierał swoją działkę. Odmowa spełnienia jego żądań wiązała się z groźbą odwetu.

Prohibicja była okresem pełnym przemocy i rozlewu krwi, ponieważ gangi w dużych miastach walczyły o władzę. Z tego względu, na obszarach metropolitalnych szalała długotrwała wojna pomiędzy gangami. Zmagania dotyczące nielegalnych łupów okresu prohibicji zebrały krwawe żniwo wśród gangsterów i gangów. W 1927 roku, w szczytowym okresie wojen gangów w Saint Louis, w miesiącu ginął średnio jeden Włoch dziennie.

Z przemocy, dymiących łuf i krwi dni prohibicji miały się wyłonić zorganizowane grupy przestępcze w takiej formie, jaką znamy dzisiaj – wielkie syndykaty z ich poważanymi przywódcami podobnymi biznesmenom, ich prawnikami, ich specjalistami i praktyką używania legalnych interesów jako przykrywk.

Prohibicja sprawiła, iż działalność mafijna wydostała się ze społeczności włoskich i dotarła do całości społeczeństwa, by zaspokoić potrzebę wielu obywateli, którzy chcieli ugasić swoje pragnienie. 18 Poprawka zapewniła Mafii bajeczne fundusze i wyprowadziła ją z odizolowanych włoskich dzielnic, ofiarując jej miasta w całości⁵¹.

Pierwsze fragmenty IV rozdziału sekcji amerykańskiej *the Mafia Monograph* zawierają w sobie ogólną charakterystykę działalności mafii w okresie prohibicji, a także zmian, jakie ze sobą przyniósł ten okres dla przestępczości zorganizowanej. Autorzy dokumentu poprawnie identyfikują trzy sfery, w których okres prohibicji był kluczowy dla wykształcenia się mafii amerykańskiej. Pierwsza z nich dotyczyła faktu, iż całkowity zakaz wytwarzania, dystrybucji i spożywania napojów alkoholowych nie cieszył się poparciem całego społeczeństwa amerykańskiego, istniało zatem swego rodzaju częściowe przyzwolenie dla nielegalnych działań przestępców, którzy zapewniali dostęp do tego typu towarów. Mafiozi, dotąd żerujący na środowiskach imigranckich, byli w stanie znacząco zwiększyć obszar swojego działania, obejmując całe Stany Zjednoczone⁵². Druga ze sfer dotyczy uzyskanego przez mafie bogactwa i wpływu. Nielegalna produkcja i dystrybucja napojów alkoholowych okazała się procederem znacznie bardziej lukratywnym niż wszystkie

⁵¹ Federal Bureau of Investigation, *op. cit.*, s. 42–43.

⁵² O działaniach mafii w okresie prohibicji, także w odniesieniu do wyjścia poza środowiska imigrancie, *vide*: M. Dash, *op. cit.*, s. 212–216.

podejmowane przez mafiozów działania w okresie wcześniejszym⁵³, a zdobyte w ten sposób fundusze pozwoliły przestępcom na uzyskanie wpływu – skorumpowanie niektórych członków sił porządkowych i części klasy politycznej. Ostatni element dotyczył kwestii organizacyjnej – rozrastający się nielegalny proceder oraz zagrożenie ze strony innych grup przestępczych i sił porządkowych wymusiły niejako konsolidację w strukturach samej mafii⁵⁴.

Autorzy dokumentu omawiają okres prohibicji w sposób bardziej szczegółowy na podstawie wydarzeń w dwóch miastach, (Kansas City oraz Chicago) skupię się jednak na Chicago, jako tym bardziej charakterystycznym i mocniej zakorzenionym w świadomości opinii publicznej, zwłaszcza ze względu na postać Ala Capone. O jego postaci rozpisują się autorzy dokumentu w jego dalszej części:

Historia prohibicji w Chicago jest nierozzerwalnie związana z historią gangu Capone'a. Z początkiem prohibicji w Chicago, tysiące mieszkańców włoskich dzielnic miasta zmieniło się prawdziwą i zorganizowaną armię produkującą alkohol. Podobno w pewnym momencie około 80% wszystkich włoskich rodzin w tym mieście było zaangażowanych w produkcję alkoholu w domowych destylarniach. Możliwość łatwego zarobienia pieniędzy za pośrednictwem nielegalnych produkcji i dystrybucji alkoholu przemawiała do tych ludzi i stanowiła główne źródło konfliktów pomiędzy różnymi gangami Włochów i przedstawiciele innych narodowości.

Człowiek z blizną Al Capone* zaczynał swoją karierę jako ochroniarz Johnny'ego Torrio, który sprowadził go z Brooklynu. Torrio zastąpił Big Jima Colosimo, najważniejszego gangstera chicagowskiego South Side, po tym, jak tamten został zamordowany w 1920 roku⁵⁵.

Ten fragment dokumentu poświęcony jest wydarzeniom okresu prohibicji w Chicago, a szczególnie zaś karierze Ala Capone, jednego z najbardziej rozpoznawalnych gangsterów tamtych lat. Warto jednak, ze względu na wzmiankę dotyczącą Jima Colosimo⁵⁶, wspomnieć o tym, iż przestępczość zorganizowana, skupiona na hazardzie i prostytucji, istniała w tym mieście w latach wcześniejszych⁵⁷. Okres

⁵³ N. Cawthorne, *The History of the Mafia*, Londyn, 2011, s. 37.

⁵⁴ O tym, na przykładzie takich postaci, jak Johnny Torrio czy Giuseppe Masseria, *vide*: T. Repetto, *American Mafia...*, s. 91–111.

⁵⁵ Federal Bureau of Investigation, *op. cit.*, s. 45–46.

⁵⁶ Krótki biogram Jima Colosimo, z omówieniem jego przestępczej działalności w: C. Sifakis, *op. cit.*, s. 112–113.

⁵⁷ O przestępczości zorganizowanej na terenie Chicago w XIX i XX w., a także o przestępczym imperium Jima Colosimo i początkach kariery Johnny'ego Torrio w: J.J. Binder, *Al Capone's Beer Wars: A Complete History of Organized Crime in Chicago During Prohibition*, Nowy Jork 2017, s. 17–63.

prohibicji zapewnił przestępcom nowe, znacznie bardziej lukratywne możliwości. Na początku lat dwudziestych XX w. Colomiso został zamordowany, a jego przestępcze imperium dostało się w ręce Johnny'ego Torrio, mentora Capone'a i człowieka, dzięki któremu młody Al znalazł się w Chicago⁵⁸.

Torrio rozpoczął proces rozszerzania oraz konsolidacji przedsięwzięć swojego poprzednika związanych z hazardem, produkcją i dystrybucją nielegalnego alkoholu i prostytutką na cały obszar metropolitalny z pomocą przekupionych policjantów i polityków. Udało mu się także zawrzeć porozumienia z różnymi grupami za pośrednictwem mafijnego systemu przydzielania obszarów działania dla operacji przestępczych⁵⁹.

Autorzy dokumentu słusznie zauważają, iż po przejęciu władzy, Torrio starał się dokonać konsolidacji swoich przestępczych przedsięwzięć. Jego dodatkowym celem było również uzyskanie politycznej protekcji i skorumpowanie przedstawicieli służb porządkowych⁶⁰. Były to działania, które w okresie poprzedzającym wprowadzenie prohibicji były spotykane na mniejszą skalę, ze względu na brak odpowiednich środków i trudność ich przeprowadzenia.

W 1924 roku, Torrio padł ofiarą zamachu, który niemal kosztował go jego życie. Zdecydował się przejść na emeryturę i przekazać kontrolę nad organizacją Capone. W kilka lat po tym wydarzeniu, zbudowany przez Torrio system politycznej i policyjnej protekcji rozpadł się i doszło do kilku wojen piwnych pomiędzy grupami, które dotąd ze sobą współpracowały i trzymały się swoich terytoriów. W 1928 roku zawarto rozejm, jednak dopiero po okresie znacznych przemocy i rozlewu krwi. Capone zdołał zabezpieczyć południową część miasta dla swojej dystrybucji piwa, ale uzyskał także monopól rozciągający się na całe miasto dla swoich przedsięwzięć hazardowych⁶¹.

Kolejnym z istotnych elementów dla rozwoju przestępczości zorganizowanej w okresie prohibicji, co ilustruje przypadek działań Torrio i Capone, były liczne konflikty z innymi grupami przestępczymi i próby monopolizacji nielegalnych przedsięwzięć związanych z alkoholem⁶². Prowadziło to do swego rodzaju konsolidacji, porzucono model składający się z wielu luźno powiązanych gangów na rzecz

⁵⁸ Opis przejścia organizacji przez Torrio: N. Cawthorne, *op. cit.*, s. 37–40.

⁵⁹ *Ibidem*.

⁶⁰ Szerzej o sposobie działania Torrio i budowaniu przez niego organizacji: T. Reppetto, *American Mafia...*, s. 120–125.

⁶¹ Federal Bureau of Investigation, *op. cit.*, s. 46–47.

⁶² O działaniach Torrio i Capone w latach 1922–1927 w: J.J. Binder, *op. cit.*, s. 143–181.

wielkich organizacji, które przypominały raczej syndykaty przestępcze. Chicago również stało się areną tego typu konfliktów pomiędzy różnymi gangami⁶³, organizacja Torrio stanowiła jedynie jedną z wielu takich grup. Przełomowym okresem dla kariery Ala Capone był 1924 r., kiedy jego mentor został postrzelony i podjął decyzję o tym, by ostatecznie przejść na emeryturę i swoje przestępcze imperium oddać w ręce Capone⁶⁴. W kolejnych latach działał on bardzo aktywnie, mając na celu osiągnięcie monopolu i opanowanie jak największej części nielegalnego handlu alkoholem⁶⁵, stosując niejednokrotnie metody siłowe i krwawo rozprawiając się ze swoimi przeciwnikami. Element ten stanowił jeden ze znaków rozpoznawczych okresu prohibicji, jaki niewątpliwie stanowiły krwawe walki o dominację pomiędzy licznymi grupami przestępczymi.

(*Chociaż nie dysponujemy wystarczającymi dowodami by jasno wskazać, iż Capone był jednym z Mafiozów, utrzymywał on z nimi kontakty i stosował mafijne metody. Z tego względu, krótki opis jego przestępczej kariery został tutaj zamieszczony, by uzupełnić obraz Mafii⁶⁶).

Istotnym jest fragment wpleciony przez autorów dokumentu w ich raport dotyczący Chicago w okresie prohibicji, który dotyczy powiązań Capone z mafią. Stwierdzają oni wprost, iż nie dysponują wystarczającymi dowodami, wedle których możliwym byłoby uznanie Ala za członka tej organizacji, zwracają jednak także uwagę na to, iż podtrzymywał on kontakty ze znanymi mafiozami i stosował mafijne metody. Te czynniki uznano za wystarczające, by przytoczyć historię jego przestępczej kariery w tej części dokumentu, co wydaje się zabiegiem słusznym, z tego względu, iż jego droga stanowić będzie modelową dla wielu przestępców, również mafiozów, zyskujących wpływy w okresie prohibicji. Mimo tego, iż rodzina Capone wywodziła się z Neapolu, a nie z Sycylii, a on sam nie posiadał formalnych związków z mafią, jego powiązania ze słynnymi mafiozami, są oczywiste, a stosowane przez niego metody nieprzypadkowe⁶⁷. Oszałamiająca kariera i huczny upadek Ala Capone stanowią istotny element historii mafii amerykańskiej, nawet mimo tego, iż brak dowodów na to, by formalnie był on członkiem tej organizacji.

⁶³ Konkurencję dla organizacji Torrio stanowili, np. bracia Genna czy North Side Gang: N. Cawthorne, *op. cit.*, s. 39–41.

⁶⁴ O pierwszych konfliktach i postrzeleniu Torrio: T. Reppetto, *American Mafia...*, s. 126–129.

⁶⁵ O dalszych konfliktach w: J.J. Binder, *op. cit.*, s. 181–227; N. Cawthorne, *op. cit.*, s. 41–45.

⁶⁶ Federal Bureau of Investigation, *op. cit.*, s. 46.

⁶⁷ W sposób bardzo obszerny o rodzinie Capone, jego dorastaniu w Nowym Jorku i pierwszych związkach z przestępczością w: L. Bergreen, *Capone: The Man and the Era*, Nowy Jork 1996, s. 19–59.

Wielu członków gangu Capone werbowano z szeregów sycylijskiego stowarzyszenia wzajemnej pomocy znanego jako *Unione Siciliano*. Organizacja ta funkcjonowała w innych częściach kraju, szczególnie w Nowym Jorku. Chociaż z pozoru było to dobroczynne i braterskie stowarzyszenie, tak naprawdę, w Chicago i na wielu innych obszarach stanowiło ono przykrywkę dla niektórych mafijnych przedsięwzięć. W Chicago, organizacja ta wywierała znaczny wpływ na władze miejskie, ze względu na protekcję polityczną, za którą płaciła.

Jako przywódca gangu, Capone mógł unikać bezpośredniego uczestnictwa w przestępczych aktywnościach i wojnach gangów. Masakra Dnia Świętego Walentego z 1929 roku, w której zamordowano siedmiu przywódców wrogiemu gangu Bugsa Morana stanowi przykład tego, w jaki sposób Capone rozprawił się z przeciwnikami i chronił samego siebie. Capone miał niepodważalne alibi – przebywał w tym czasie na Florydzie. Jego licznymi nielegalnymi interesami zarządzali w tamtym czasie jego podwładni. Pod koniec lat 20 XX wieku, Capone stał się niekwestionowanym Królem Przeszłości w Chicago.

Monopol, który gang Capone sprawował nad innymi rodzajami przestępczości ukazywał przypadek przemysłów farbiarskiego i czyszczącego w Chicago. Organizatorzy i członkowie związków zrzeszających sprzedawców należących do wspomnianych branż kierowali groźby i dokonywali aktów przemocy przeciwko niezrzeszonym, którzy nie chcieli do nich dołączyć. Niektórzy organizatorzy zostali oskarżeni w związku ze szkodami, które wyrządzili niezależnym sprzątaczym i farbiarzom, ale zostali uniewinnieni w sądzie. Zastraszenie i przemoc kierowane wobec niezrzeszonych utrzymywały się, dopóki jeden z nich, publicznie oznajmiając fakt, iż Capone został jego partnerem biznesowym, nie pochwalił się publicznie tym, że posiada najlepszą ochronę na świecie.

W czasie procesu Capone dotyczącego unikania płacenia podatków, w 1931 roku, jeden z amerykańskich prawników ocenił roczny przychód gangu Capone na łącznie około 70 milionów dolarów. Przewodniczący Chicagowskiej Komisji ds. Przestępczości pewnego razu oznajmił, iż gang Capone był organizacją, która posiadała znacznie groźniejszą władzę niż Mafia na terenie Sycylii⁶⁸.

Kariera Ala Capone w Chicago okresu prohibicji stanowi modelowy przykład tego, jak lata te zmieniły przestępczość zorganizowaną na terenie Stanów Zjednoczonych, w tym także mafię. Przestępcy uzyskali znaczne majątki i wpływy, dzięki którym mogli sobie zapewnić protekcję polityczną⁶⁹, a także za ich pomocą korumpować urzędników i członków służb porządkowych. Dodatkowo, zapotrzebowanie

⁶⁸ Federal Bureau of Investigation, *op. cit.*, s. 47–48.

⁶⁹ Przykład dotyczący protekcji politycznej: T. Reppetto, *American Mafia...*, s. 124; N. Cawthorne, *op. cit.*, s. 45–46.

na alkohol i ciche przyzwolenie części społeczeństwa dla jego nielegalnej dystrybucji pozwoliło na rozszerzenie wpływów organizacji przestępczych poza poszczególne dzielnice miast na teren całego niemal kraju. Ostatni element, walki o uzyskanie monopolu nad różnymi nielegalnymi procederami, przełożył się na znaczną konsolidację i przejście z modelu luźno powiązanych gangów do organizacji podobnych bardziej syndykatom. Tym sposobem, okres prohibicji zapewnił mafii na terenie Stanów Zjednoczonych trzy istotne filary, które stały się dla niej podstawą do modernizacji. Temu procesowi poświęcają autorzy dokumentu dalszą jego część:

Do okresu po I wojnie światowej, Mafią na terenie Stanów Zjednoczonych kierowali Mafiozi z dawnych czasów, którymi kierowała klanowość i stanowczo sprzeciwiali się oni współpracy z kimkolwiek, kto nie był ich urodzonym na Sycylii rodakiem. Ale doszło do zmiany, kiedy Giuseppe Masseria ogłosił się przywódcą Mafii w Nowym Jorku, po tym jak Ignazio Lupo the Wolf Saitta otrzymał długi wyrok więzienia za fałszerstwo. Masseria, który otrzymał przydomek Joe the Boss, miał takie same tendencje dotyczące klanowości jak jego poprzednik, ale pozwalał swoim współpracownikom na nawiązywanie kontaktów i przyjaźni z grupami innych narodowości⁷⁰.

Chociaż okres prohibicji zapewnił mafii znaczne wpływy, wciąż przypominała ona w swojej strukturze model przeszczepiony na grunt północnoamerykański z Sycylii. Do istotnych zmian, dzięki którym można mówić o narodzinach mafii amerykańskiej, doszło w wyniku walki o władzę nad światem przestępczym Nowego Jorku⁷¹. Zmagania te nazywa się wojną castellammaryjską⁷², trwała ona od lutego 1930 do kwietnia 1931 r.⁷³ Toczyła się ona pomiędzy dwoma dominującymi stronnictwami, reprezentowanymi przez wspomnianego przez autorów dokumentu Joe Masserię oraz pochodzącego z miejscowości Castellammarese del Golfo Salvatore Maranzano⁷⁴. To właśnie w wyniku tego konfliktu, dokona się, za pośrednictwem Charlesa „Lucky’ego” Luciano, modernizacja struktur mafijnych – w kierunku przestępczego syndykatu.

⁷⁰ Federal Bureau of Investigation, *op. cit.*, s. 49.

⁷¹ O sytuacji w Nowym Jorku przed wybuchem wojny castellammaryjskiej *vide*: N. Cawthorne, *op. cit.*, s. 51–53.

⁷² Podstawowe informacje o wojnie castellammaryjskiej *vide*: C. Sifakis, *op. cit.*, s. 87–88.

⁷³ O wojnie castellammaryjskiej szczegółowo w: D. Critchley, *op. cit.*, s. 165–198.

⁷⁴ O początkowych zmaganiach pomiędzy wspomnianymi stronnictwami w: S. Raab, *op. cit.*, s. 33–35; T. Scaduto, *Lucky Luciano, The Man Who Modernized The Mafia*, Nowy Jork 2019, s. 99–101; N. Cawthorne, *op. cit.*, s. 53–54.

Jednym z zaufanych ludzi Masserii był młody Sycylijczyk imieniem Charles Lucky Luciano. Luciano uosabiał zamerykanizowaną frakcję wśród włoskiego przestępczego elementu i postanowił utrzymywać przyjacielskie relacje oraz zawierać sojusze z przestępcami spoza włoskiego półświatka i tymi, którzy nie posiadali włoskiego pochodzenia. Do jego przyjaciół i kontaktów należeli, między innymi, Louis Lepke Buchalter, Jacob Gurrah Shapiro, Meyer Lansky, Benjamin Bugsy Siegel, Dandy Phil Kastel i Abner Longie Zwillman.

Luciano całkowicie popierał trend w przestępczości dotyczący kooperacji pomiędzy różnymi grupami i był przeciwny rywalizacji poszczególnych gangów i masowego mordowania się właściwego dla dawnej Mafii. Luciano otrzymał wolną rękę, co okazało się zgubne dla Masserii⁷⁵.

Salvatore Lucania, znany szerzej jako Charles „Lucky” Luciano⁷⁶, uznawany jest za ojca mafii amerykańskiej. Autorzy dokumentu słusznie zwracają uwagę na to, iż posiadał on rozliczne kontakty poza mafią, zwłaszcza wśród przestępców żydowskiego pochodzenia⁷⁷. Zdawał on sobie również sprawę z tego, że konflikty – jak ten pomiędzy Masserią i Maranzano – są dla mafii szkodliwe, a istotnym elementem powinna być dla amerykańskich przestępców kooperacja, bez względu na takie kwestie, jak pochodzenie. Część mafijnych zwyczajów, rodem ze Starego Świata, była dla niego przestarzała i niewłaściwa dla warunków amerykańskich, według niego dla organizacji konieczną była reforma⁷⁸. Nie mogła się ona jednak dokonać, dopóki trwały zmagania pomiędzy frakcjami Masseri i Maranzano.

Ponieważ Luciano wykazywał ambicję, nieuniknionym było to, że przestępcza natura potoczy się swoim torem. Masserię spotkał krwawy koniec w kwietniu 1931 roku, po tym, jak zjadł obiad w towarzystwie Luciano w jednej z restauracji na Coney Island. Luciano przebywał akurat w toalecie i nie był obecny przy stole, gdy do pomieszczenia weszło kilku zabójców i zastrzeliło Masserię.

W trakcie wojny castellammaryjskiej, Luciano formalnie podlegał organizacji Masseri. By przyspieszyć koniec konfliktu, który uważał za szkodliwy dla interesów, zdecydował się jednak zdradzić swojego przełożonego i Masseria został ostatecznie zamordowany w kwietniu 1931 r.⁷⁹ Formalnie oznaczało to koniec

⁷⁵ Federal Bureau of Investigation, *op. cit.*, s. 50.

⁷⁶ Sylwetka Luciano i początek wojny *vide*: T. Reppetto, *American Mafia...*, s. 166–170.

⁷⁷ O najistotniejszych sojusznikach Luciano i jego przyjaciółach, którzy nie należeli do mafii: T. Scuduto, *op. cit.*, s. 71–73.

⁷⁸ O intencji reformy mafii amerykańskiej ze strony Luciano *vide*: N. Cawthorne, *op. cit.*, s. 61; T. Reppetto, *American Mafia...*, s. 172–173; J. Dickie, *op. cit.*, s. 186–188.

⁷⁹ O zabójstwie Masseri i jego następstwach *vide*: N. Cawthorne, *op. cit.*, s. 54–56; T. Reppetto, *American Mafia...*, s. 169–170; J. Dickie, *op. cit.*, s. 185–186; T. Scuduto, *op. cit.*, s. 105–107.

wojny castellammaryjskiej i zwycięstwo frakcji Salvatore Maranzano. W ten sposób, jeden przełożony zastąpiony został innym, to wciąż było za mało, by zmienić strukturę organizacji.

Pomimo śmierci Masserii, przy władzy w wielu sycylijskich gangach wciąż utrzymywali się staroświeccy Mafiozi, szczególnie Salvatore Maranzano. Lepke Buchalter, z którym Luciano miał być ponoć blisko, przekonał młodego Mafioza, iż włoscy gangsterzy starego typu stoją na drodze postępu i muszą zostać wyeliminowani. W pięć miesięcy po śmierci Masserii, Maranzano został postrzelony i poderżnięto mu gardło w jego własnym biurze, w jednym z budynków na Manhattanie. Według raportów, na przestrzeni kilku dni, zamordowano około 30 lub 40 przywódców mafijnych na terenie całego kraju.

Poprzez to masowe upuszczenie krwi, wyeliminowano wielu staroświeckich przywódców mafijnych, a wraz z nimi pozbyto się także ich przestarzałych metod. Nowi, młodszy i zamerykanizowani Mafiozi mogli teraz bez przeszkód współpracować z grupami przestępczymi spoza Mafii, a także stworzyć nowy rodzaj kryminalnego porządku – syndykat⁸⁰.

Maranzano nie cieszył się długo odniesionym zwycięstwem, został bowiem zamordowany kilka miesięcy później⁸¹. Frakcja skupiona wokół Charlesa Luciano odniosła ostatecznie sukces, a on sam mógł wprowadzić zmiany, które ostatecznie wpłynęły na ukształtowanie się mafii amerykańskiej⁸². By zapobiec walkom o władzę, utworzono Komisję zrzeszającą najpotężniejszych przedstawicieli rodzin mafijnych na terenie Stanów Zjednoczonych, poszerzono grono spośród którego rekrutować można było członków mafii, a także zdecydowano się na kooperację z grupami przestępczymi innych narodowości. Stara struktura zastąpiona została organizacją nowego typu, przypominającą syndykat przestępczy.

Od czasu wprowadzenia przez Luciano tego precedensu, Mafiozi współpracowali bez przeszkód i blisko z przestępcami i grupami przestępczymi innych ras i narodowości. Poprzez tradycyjne i efektywne mafijne sposoby utrzymania przywództwa i dyscypliny, Mafiozi wchodzący we współpracę z nie-Włochami byli w stanie utrzymać przestępców innych narodowości w ryzach.

Tym samym, Mafiozi, którzy rozpoczynali okres prohibicji prowadząc działalność przestępczą w obrębie różnych społeczności włoskich i działali samodzielnie lub

⁸⁰ Federal Bureau of Investigation, *op. cit.*, s. 50–51.

⁸¹ O zabójstwie Maranzano w: T. Scaduto, *op. cit.*, s. 108–112; S. Raab, *op. cit.*, 35–37.

⁸² Szerzej o zmianach wprowadzonych przez Luciano *vide*: T. Scaduto, *op. cit.*, s. 14–17.

w małych grupach, kończyli tę erę zjednoczeni na szeroką skalę, dla osiągnięcia wzajemnych korzyści ze swoich przestępczych działań, do tego współpracując z gangsterami i grupami różnych narodowości, na obszarach wykraczających poza te zajęte przez ich rodaków⁸³.

Okres wojny castellammaryjskiej, jej przedstawienie wśród samych mafiozów⁸⁴, jak i autorów zajmujących się tematem historii mafii amerykańskiej, nie jest wolny od wielu mitów, które pojawiają się również w *the Mafia Monograph*. Autorzy dokumentu często odnoszą się do tego, iż wojna i jej następstwa miały u swego podłoża swego rodzaju konflikt pokoleniowy pomiędzy starszymi i pochodzącymi z Sycylii tradycjonalistami oraz młodszymi i zamerykanizowanymi mafiozami, a sam Luciano miał jakoby – by przeprowadzenie przez niego reform było możliwe – zorganizować czystkę wśród zwolenników dawnego systemu. Tezy te są przez niektórych autorów poddawane w wątpliwość⁸⁵.

Podsumowanie

The Mafia Monograph stanowi niezwykle cenne źródło wiedzy, nie tylko o samej historii mafii amerykańskiej, ale również i z tego względu, iż na jego podstawie odtworzyć można sposób, w jaki zagadnienie to postrzegali pracownicy agencji federalnej w latach sześćdziesiątych XX w. Poprzez skonfrontowanie ich perspektywy ze stanem wiedzy, który jest nam dostępny obecnie, ocenić można, w jakim stopniu zebrane przez nich informacje pokrywały się ze stanem faktycznym. Praca ta uzupełnia zatem, choćby w części, dyskurs dotyczący historii przestępczości zorganizowanej na terenie Stanów Zjednoczonych i działania służb porządkowych na polu jej zwalczania.

⁸³ Federal Bureau of Investigation, *op. cit.*, s. 51–52.

⁸⁴ Ciekawym przypadkiem w tym kontekście jest perspektywa Nicka Gentile: J. Dickie, *op. cit.*, s. 181–188.

⁸⁵ Wiele mitów, m.in. dotyczących konfliktu pokoleniowego jako podstawy dla wojny oraz czystki przeprowadzonej po jej zakończeniu wśród zwolenników dawnego systemu, podważa autor w: C.A. Hortis, *The Mob and the City: The Hidden History of How the Mafia Captured New York*, Amherst 2014, s. 71–99.

BIBLIOGRAFIA • REFERENCES

ŹRÓDŁA ARCHIWALNE • ARCHIVE SOURCES

Federal Bureau of Investigation, *The Mafia Monograph*, FBI Records, Waszyngton 1958.

OPRACOWANIA • STUDIES

- Behr E., *Prohibition: Thirteen Years That Changed America*, Nowy Jork 2011.
- Bielecki T., *Krótką historią mafii sycylijskiej*, Gliwice 2018.
- Cawthorne N., *The History of the Mafia*, Londyn 2011.
- Critchley D., *The Origin of Organized Crime in America: The New York City Mafia, 1891–1931*, Nowy Jork 2010.
- Dainotto R.M., *The Mafia: A Cultural History*, Londyn 2018.
- Dash M., *The First Family, Terror, Extortion, Revenge, Murder, and the Birth of the American Mafia*, Nowy Jork 2009.
- Dickie J., *Cosa Nostra: A History of the Sicilian Mafia*, Gordonsville 2014.
- Funderburg J.A., *Bootleggers and Beerbarons of Prohibition Era*, Jefferson 2014.
- Gambino R., *Vendetta: the story of the largest lynching in U.S. History*, Toronto 2000.
- Hortis C.A., *The Mob and the City: The Hidden History of How the Mafia Captured New York*, Amherst 2014.
- Irozzi L.J., Mondello S., *The Italian Americans: Third Edition*, Youngstown 2006.
- Kaczmarek B., *Historia mafii amerykańskiej w świetle the Mafia Monograph*, Wrocław 2019 [rękopis w posiadaniu autora].
- Lupo S., *History of the Mafia*, Nowy Jork 2011.
- Lupo S., *The Two Mafias: A Transatlantic History, 1888–2008*, Nowy Jork 2015.
- McCarthy D.M.P., *An Economic History of Organized Crime: A National and Transnational Approach*, Hoboken 2015.
- Mele A.P., *The Italian Squad: How the NYPD Took Down the Black Hand Extortion Racket*, Jefferson 2020.
- Meyers D., Meyers Walker E., *Ohio's Black Hand Syndicate: The Birth of Organized Crime in America*, Charleston 2018.
- Newton M., *The Mafia at Apalachin, 1957*, Jefferson 2012.
- Okrent D., *Last Call: The Rise and Fall of Prohibition*, Nowy Jork 2011.
- Raab S., *Five Families: The Rise, Decline and Resurgence of America's Most Powerful Mafia Empires*, Nowy Jork 2013.
- Repetto T., *American Mafia: A History of its Rise to Power*, Nowy Jork 2016.
- Repetto T., *Bringing Down The Mob: The War Against the American Mafia*, Nowy Jork 2006.
- Saint Victor de J., *Niewidzialna siła: mafia w społeczeństwach demokratycznych*, Wołowiec 2015.
- Scaduto T., *Lucky Luciano, The Man Who Modernized The Mafia*, Nowy Jork 2019.

Sifakis C., *The Mafia Encyclopedia*, Nowy Jork 2006.

Slavicek L., *The Prohibition Era*, Nowy Jork 2009.

Talty S., *Czarna Ręka: O początkach amerykańskiej mafii i o człowieku, który próbował ją powstrzymać*, Warszawa 2017.

Zugarini S., *Italians in America: The history of the Italian emigration to the U.S.A. and the Italian-American experience in movies and literature*, independly published, 2022.

NOTKA O AUTORZE • ABOUT THE AUTHOR

Mgr Bartosz Kaczmarek – absolwent Wydziału Nauk Historycznych i Pedagogicznych Uniwersytetu Wrocławskiego, specjalności amerykanistyka oraz archiwistyka. Obecnie doktorant w Kolegium Historii Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Wrocławskiego.

Zainteresowania badawcze: historia przestępczości zorganizowanej (zwłaszcza zaś mafii włoskiej i amerykańskiej) oraz obraz Wielkiej Wojny w listach żołnierzy jej uczestników.

ba.kaczmarek@interia.pl